

Diktatoryň iň uly gorkusy Sözdür...

Category: Filosofiýa, Kitapcy, Romanlar, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Diktatoryň iň uly gorkusy Sözdür... DIKTATORYŇ İŇ ULY GORKUSY
SÖZDÜR...



XX asyrda döredijilik adamlarynyň depesinden höküm sürüp biljek iň gorkunç basyş bolan sowet režimi guruldy. Stalin diktaturasynyň 1930-1938-nji ýyllarda aglabasy ýazyjy-şahyrlar bolan intellektual adamlara gönüden-göni terajt amala aşyrandygy baradaky arhiw materiallary gutararly däl. Lukmanlaryňam diagnozyny dogry goýmaga çekinen zannyýaman diktatory Iosif Stalin çeber edebiyatdan dil bilimine, filosofiýa çenli hemme ugra ýolgörkeziji serdar bolmaga synanyşypdyr we bu synanyşyklaryň adamzat taryhyna söz bilen beýan edip bolmajak derejede ýaramaz netijeleri bolupdyr. Bir million döredijilik adamsynyň atylan, sürgün edilen GULAG

türmelerinde ölen şol gazaply ýyllarynda Kommunistik partiýanyň metbugat organy «Правда» gazetiniň ýa-da diktator Staliniň bir agyz ýaramaz sözi atylmaga, tussag astyna alnyp sürgün edilmäge ýa-da iň gowy sypanda işden kowulmaga, kitaplaryň we makalalarynyň çap edilmezligine ýeterlik bolýan wagty, aý-ýyllaryny sarp edip ýazan eserleriň şahsy arhiwlerde çüýredip goýmakdan başga alajyň galmaýardy. XX asyr dünýä edebiýatynyň iň esasy romanlaryndan «Ussat we Margaritanyň» awtory Mihail Bulgakowyň (1891-1940) döredijiligine diktator Staliniň burnuny sokmagy-da munuň ýaramaz manydaky iň gyzykly mysallarynyň biridir. Pýesasynyň hut Staliniň görkezmesi bilen gadagan edilmeginden soň saglygy mazaly peselen M.Bulgakowyň «Ussat we Margarita» romany diňe 1966-njy ýıldan soň okyjylaryna gowşupdy.

«Ussat we Margaritanyň» awtory bilen birlikde bir million döredijilik adamsynyň maşgalalaryna görkezen horluklary sebäpli Iosif Stalin ýaly zannyýaman diktatorlaryň jemine nälet okap, Bulgakowyň durmuş baradaky käbir sözlerini siziň dykgatyňza ýetirýäris we wyzdany jogapkärçiligimizi az-owlak hem bolsa ýeňletmek isleyäris.

Şondan üýtgeşik däl nälete eli galam tutýan şahsyýetsiz adamlary pula satyn alyp, jemgyýetiň aňynyň ösmegine we ýüreginiň urguşyna päsgel berýän biziň günlerimiziň diktatorlary-da aňryýany bilen mynasyp. Olaryň mazarlarynyň tüýkülikden doljakdygyna ynanaýyň.

* * *

Hiç wagt hiç zat islemäň. Aýratynam sizden has güýçlilerden hiç wagt we hiç zat. Özleri hödürlärler we özleri hemme zady bererler.

Hawa, adamlaryň başy ölümlı. Wah, käşgä hemme zat şunuň bilenem gutarsady. Adamyň kämahal duýdansyz aradan çykmagyndan ýaman zat ýok. Ine, hile-de şu ýerde.

Söýyän adam söýyäniniň ykbalyny paýlaşmasa bolmaýar.

Erbetlik arap-şerapdan, oýunlardan, özünecekiji aýallaryň ýanyndan, stolyň aňyrsyndaky pyşyrdışmalardan gaçýan erkeklerde gizlenýär. Bular ýaly adamlar ýa agyr hassa bolýar ýa-da töweregindäkilere garşy gizlin ýigrenç duýgusynda

gezýär.

Egin-eşige seredip garaýsyny kesgitlejek bolýarsyňyzmy? Hiç wagt beýtmäň. Ýalňyşyp bilersiňiz, özem gatt erbet formada.

Tegelek ýigrimi ýyllap adam bir zatlar bilen meşgullanýar. Mysal üçin, Rim hukugyny öwrenýär. Emma ýigrimi birinji ýylynda birdenkä Rim hukugynyň özüne asla gerek däldigini we ony halamaýandygyny, hakykatda özuniň ezber bagbandygyny we gülleri söýyändigini bilip galýar. Munuň ömrümiziň ahyrynda ýerbe-ýer bolan sosial gurluşymyzyň ösmän galanlygyndan gelip çykandygyna düşünmeli.

Ýoldaşlar, ownuk ýüreklikten we özüne ynamsyzlykdan erbet zat ýokdur.

Haýsydyr bir bilim-terbiýe edarasynda düşunjeli adam bolup bilmejegini pikir edýarin. Emma gowy guralan bilim-terbiýe edarasynda düzgün-tertipli adam bolmak we geljekde bilim edarasynyň diwarlarynyň daşynda adamyň özünü tertibe salmagy üçin peýdaly endikleri edinip biler.

Maňa näme sebäpden beýle seredýärsiň, jana-jan kakam? Men nagış däl-ä, üstümde güller bitenok.

Ýer yüzünde diňe iki güýç bar: Dollar we edebiyat.

Ýadyňyzda saklaň: Parižde ýasaýan adama rus dili hapa-paýýış söz aýmagy ýa-da hasam erbedi haýsydyr bir başly-barat şygarlara gygyrmagy üçin gerek.

Hemme zat geçip gidýär. Güzaplar, müşakgatlar, gan, açlyk, garahassalyk. Dünýä özgerer, emma göwrämiziň we pygylarymyzyň dünýäde bolmadyk wagtynda ýyldyzlar galar. Munuň şeýledigini bilmeýän ýeke adam hem ýok. Şeýle bolýan bolsa, biz näme üçin nazarlarymyzy şolara gönükdiremzok? Nämüçin?

Adama subutnamasız ýaşamagyň ymykly gadagandygyny özüñiz bilýärsiňiz.

Golýazmalar ýanmaýar.

Otyryн, hiç kim bilen işim ýok, semewarymy bejerýärin.

Iň gowular we güýçliler üstün çykýardy. Gorkuny-da iň gowular.

Hiç zady oñaryp bolmajakdygyna garamazdan etmeli işini bilýän adamyň nähili ýigrenç duýgusynda gezýändigine düşünyärsiňizmi?

Ahyrsoñunda her bir hereketim üçin näme sebäpden bahana tapmalymykam?

Mayís ALIZADE.

Duşenbe, 12.08.2024 ý. Sözler